

Suomalaiset lehdet ja avoimen julkaisemisen rahoitus

Julkaisujen avoimuus -työryhmä, 18.9.2014

Jyrki Ilva (jyrki.ilva@helsinki.fi)

Raportti ministeriölle

- Tiedon saatavuus -työryhmän suositukset (marraskuu 2013)
 - Erityistehtävä Kansalliskirjastolle ja Tieteellisten seurain valtuuskunnalle: selvitys kotimaisten OA-julkaisukanavien mahdollisista rahoitusmalleista
- Käytännössä työn teki kahden hengen työryhmä, Jyrki Ilva (Kansalliskirjasto) ja Johanna Lilja (TSV)
 - Järjesti keskustelutilaisuuden OA-kustantajien tai OA-julkaisemista suunnittelevien kustantajien kanssa helmimaaliskuun vaihteessa
 - 60-sivuinen raportti luovutettiin ministeriölle huhtikuussa 2014
 - Keskityttiin lehtiin, kirjankustantaminen vaatisi oman erillisen selvityksen

Taustaa: Lehdet ja yliopistojen rahoitus

- Yliopistojen uusi rahoitusmalli (2013)
 - 13% yliopistojen rahoituksesta jaetaan julkaisujen määrän ja laadun (julkaisukanavat) perusteella
 - Yli 200 miljoonaa euroa vuodessa
- Julkaisufoorumi (<http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/>)
 - Suomalaisten tutkijoiden käyttämät julkaisukanavat (lehdet, sarjat, kustantajat) tunnistettu ja luokiteltu (tasot 1-3) laadun ja merkittävyyden mukaan
 - Keskustelun jälkeen yli 20 suomalaista lehteä tasolla 2, 100+ vähintään tasolla yksi
 - Luokituksia käytetään yliopistojen rahoitusmallissa vuodesta 2015

Kotimaisissa lehdissä ilmestyneiden julkaisujen määrä yliopistoissa

	kotimaiset	kaikki	<u>kotim.</u> osuus
Helsingin yliopisto	1835	10796	17,0 %
Turun yliopisto	706	4023	17,5 %
Tampereen yliopisto	539	2284	23,6 %
Itä-Suomen yliopisto	506	3510	14,4 %
Jyväskylän yliopisto	455	2275	20,0 %
Oulun yliopisto	341	2916	11,7 %
Åbo Akademi	165	1164	14,2 %
Aalto-yliopisto	122	2970	4,1 %
Lapin yliopisto	96	325	29,5 %
Vaasan yliopisto	53	244	21,7 %
Tampereen teknillinen yliopisto	31	1175	2,6 %
Sibelius-akatemia	27	45	60,0 %
Svenska <u>handelshögskolan</u>	19	215	8,8 %
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	10	757	1,3 %
Teatterikorkeakoulu	9	13	69,2 %
YHTEENSÄ ⁴⁶	4660	28554	16,3 %

Yliopistojen henkilökunnan kotimaisten tieteellisten lehtiartikkelien määrä yliopistoittain jaoteltuna vuosina 2011-2012. Lähde: www.juuli.fi. Luvuissa ovat mukana OKM:n tiedonkeruun julkaisutyyppeiden A1, A2 ja B1 julkaisut, jotka on julkaistu Julkaisufoorumin tasoille 1-3 luokittelemisissa julkaisukanavissa.

Kotimaiset julkaisujen osuus tieteenaloittain

	kotimaiset	kaikki	<u>kotim.</u> osuus
Teatteri- ja tanssiala	9	13	69,2 %
Teologinen	161	259	62,2 %
Musiikkiala	27	45	60,0 %
Oikeustieteellinen	233	394	59,1 %
Humanistinen	1302	2459	52,9 %
Yhteiskuntatieteellinen	1002	2204	45,5 %
Kasvatustieteellinen	385	1069	36,0 %
Taideteollinen	34	123	27,6 %
Liikuntatieteellinen	35	162	21,6 %
Terveystieteet	244	1297	18,8 %
Psykologia	96	696	13,8 %
Kauppätieteellinen	162	1180	13,7 %
Maatalous-metsätieteellinen	78	676	11,5 %
Eläinlääketieteellinen	29	271	10,7 %
Lääketieteellinen	661	6951	9,5 %
Farmasia	43	517	8,3 %
Hammaslääketieteellinen	21	388	5,4 %
Luonnontieteellinen	280	7283	3,8 %
Teknillistieteellinen	119	5223	2,3 %
YHTEENSÄ⁴⁵	4660	28554	16,3 %

Yliopistojen henkilökunnan kotimaisille tieteellisille lehtiartikkeleille raportoidut ensisijaiset koulutusalat vuosina 2011-2012. Lähde: www.juuli.fi. Luvuissa ovat mukana OKM:n tiedonkeruun julkaisutyyppien A1, A2 ja B1 julkaisut, jotka on julkaistu Julkaisufoorumin tasoille 1-3 luokittelemassa julkaisukanavassa.

Taustaa: suomalaiset tieteelliset lehdet

- Suurin osa lehdistä tieteellisten seurojen julkaisemia
 - Useimmat toimivat hyvin pienellä budjetilla
 - Osalla lehdistä osa-aikainen tai kokoaikainen toimitussihteeri
- Pääasiallisia rahoituslähteitä tilausmaksut, jäsenmaksut ja valtionapu
 - Valtionavun (noin miljoona euroa vuodessa) jakaa Tieteellisten seurain valtuuskunta
 - Osa menee kirjankustantajille (mm. SKS)
 - Lehdillä täytyy olla muitakin tuloja – valtionapu prosenttiosuus budjetista
 - Tarkoitettu rahoitusvajeen korvaamiseen – tukea ei lehdille, jotka tuottavat voittoa tai pärjäävät omillaan

Digitaalisessa muodossa saatavilla olevat kotimaiset lehdet kielen mukaan

pääkielet	OA-lehdet	Elektra	Edilex	yht.
englanninkieliset	42			42
suomenkieliset	25	26	5	55
ruotsinkieliset			1	1
saksankieliset		1		1
monikieliset	5			5
YHTEENSÄ	72	27	6	104

Suomalaisten open access -lehtien sekä maksullisiin Elektra- ja Edilex-palveluihin sisältyvien lehtien pääkielet. Luvuissa ovat mukana ainoastaan Julkaisufoorumin tasoille 1-3 luokittelemat julkaisukanavat.

Yliopistolaisten artikkelit erityyppisissä kotimaisissa tieteellisissä lehdissä

	A1	A2	B1	yht.
<u>OA-lehtien artikkelit</u>	698	172	589	1459
- ilman embargoa	531	150	357	1038
- embargolla	167	22	232	421
<u>Elektra- ja Edilex-lehtien artikkelit</u>	593	93	774	1460
Muiden lehtien artikkelit	739	210	852	1801
Kaikki kotimaiset lehtiartikkelit	2013	471	2176	4660
<u>OA-lehtien osuus</u>	34,7 %	36,5 %	27,1 %	31,3 %
- ilman embargoa	26,4 %	31,8 %	16,4 %	22,3 %
- embargolla	8,3 %	4,7 %	10,7 %	9,0 %
<u>OA+Elektra+Edilex</u>	64,1 %	56,3 %	62,6 %	62,6 %

Yliopistojen henkilökunnan open access -lehdissä ja Elektra- tai Edilex-lehdissä julkaisemien tieteellisten artikkelien (julkaisutyytit A1, A2 ja B1) määrät ja osuudet kaikista kotimaisista artikkelijulkaisuista vuosina 2011-2012. Lähde: www.juuli.fi.

Suomalaiset lehdet ja vihreä OA

- Monet suomalaisista julkaisuarkistoista olleet varsin menestyksekkäitä, mutta rinnakkaistallennus edennyt hitaasti
 - Korkeakouluilla tallennusmandaatteja, mutta tutkimusrahoittajat eivät toistaiseksi edellytä tätä
- Useimmat suomalaisista ei-OA-lehdistä suhtautunut epäluuloisesti rinnakkaistallentamiseen
 - Tuore selvitys ([Holopainen, Koskinen & Piipponen 2014](#)) totesi että noin 50% suomalaisista lehdistä ei salli lainkaan rinnakkaistallennusta
 - Useimmilla muista 12 kuukauden embargo
 - Monilla ei vielä minkäänlaista politiikkaa
- Rinnakkaistallennuksen sallimisesta valtionavun ehto?

Työryhmän suositukset (1)

1. Kotimaiset tieteelliset lehdet säilytetään elinvoimaisina.
2. Tavoitteeksi otetaan open access -lehtien osuuden kasvattaminen kolmivuotiskaudella noin 30:stä 50 prosenttiin valtionapua saavista lehdistä.
3. Avoimien lehtien hyödyntämiä teknisiä palveluita kehitetään ajanmukaiseksi siten, että lehdet ovat tasaveroisessa asemassa vastaavien kansainvälisten julkaisukanavien kanssa.
 - Kotimaiset lehdet kytketään osaksi tieteellisen julkaisemisen kansallisia ja kansainvälisiä infrastruktuureja, mikä edellyttää mm. pysyvien DOI-tunnisteiden käyttöönottoa.
 - Tuetaan mm. artikkelien näkyvyyttä, pysyvää saatavuutta, julkaisujen viitetietojen jatkokäyttöä tutkimushallinnon ja tiedonhaun järjestelmissä sekä yhteistyötä julkaisuihin liittyvän tutkimusdatan avaamiseksi.
4. Kotimaisen open access -julkaisemisen yleisyyden ja vaikuttavuuden seurantaan kehitetään soveltuvia käytäntöjä ja mittareita

Työryhmän suositukset (2)

5. Avoimen julkaisemisen rahoitusratkaisujen kehittäminen edellyttää laajaa kansallista yhteistyötä julkaisutoiminnassa mukana olevien ja siitä hyötyvien tahojen kesken
- Vuosille 2015-2017 ajoittuvalla pilotointihankkeella kokeillaan mahdollisuuksia hyödyntää konsortiomalliin perustuvaa rahoitusta
 - Ilman embargoa ilmestyville open access -lehdille kohdistettu rahoitus kompensoi lehtien menettämiä myyntituloja, tukee toiminnan jatkuvuutta
 - Lisäksi lehtiä rahoitetaan edelleen julkaisevien seurojen tuella ja valtionavulla
 - Konsortion rahoittajiksi esitetään opetus- ja kulttuuriministeriötä, yliopistoja, ammattikorkeakouluja ja tutkimuslaitoksia sekä tutkimusrahoittajia
 - Konsortiorahoitus on kilpailtua rahoitusta; jaetaan soveltuvien mittareiden perusteella. Hankkeen aikana selvitetään erilaisia vaihtoehtoja
 - Rahoitusmalli vakiintuu pilotointikauden jälkeen säännölliseksi toimintamuodoksi

Työryhmän suositukset (3)

6. Kotimaisten lehtien julkaisijat voivat valita avoimuuteen sellaisen tien, joka on niiden kannalta taloudellisesti mahdollinen.
- Lehdet, jotka eivät osallistu pilotointihankkeeseen, voivat julkaista artikkelinsa avoimesti verkossa myös 6-12 kuukauden embargolla.
 - Etenkin kansainväliselle yleisölle suunnattujen lehtien osalta myös kirjoittajamaksut ovat mahdollinen vaihtoehto.
 - Lehtiä kannustetaan artikkeliansa rinnakkaistallennuksen sallimiseen ja niiden tallennusehdoista kerätään kansainväliseen Sherpa/Romeo-tietokantaan.

Yksi mahdollisista rahoitusmalleista...

- Yliopistojen muodostama konsortio joka tukisi lehtiä sen mukaan miten paljon niillä on artikkeleita kussakin lehdessä (esim. 500 euroa / vertaisarvioitu artikkeli)
 - Kirjoittajien tai hankkeiden ei tarvitsisi maksaa kirjoittajamaksuja
- Osallistuvien lehtien tulisi noudattaa tiukkaa OA-politiikkaa ja toimittaa artikkeliansa metadata kansalliseen tietokantaan josta se olisi haravoitavissa tutkimustietojärjestelmiin
 - Lehdet saisivat rahoitusta vain raportoitujen artikkelien mukaan
- Miten varmistaa, että lehdet eivät ryhdy suosimaan rahoittavien organisaatioiden artikkeleita julkaisupäätöksissään?

Kiitos!

jyrki.ilva@helsinki.fi